

De kerkuil binnenstebuiten

De baltsperiode, het begin van alles

Wanneer je een roestplaats ontdekt van een kerkuil, dan zijn de verwachtingen voor het volgende broedseizoen hoog gespannen. Iedere kerkuilenmedewerker hoopt toch altijd op een koppel in zijn kerkuilenbak, in zijn kerktoeren, in zijn dorp of stad. Ik moet je wellicht niet uitleggen dat met een kerkuil alleen er geen kerkuilenkroost komt. De kunst van het mannetje bestaat erin om een kerkuil van het andere geslacht aan te trekken. Dit doet hij door z'n ijselijke (balts)schreeuw te laten weerklinken in de omgeving van z'n nestplaats en demonstratief rond te vliegen. Iedere concurrent is bij deze verwittigd : hij en hij alleen is eigenaar van dit territorium. Indringers worden achtervolgd en aangevallen. Vooral ongepaarde mannetjes kunnen serieus van katoen geven : meer dan honderd keer per kwartier laten ze hun gekrijs horen, wanhopig op zoek. Ook wijfjes laten de baltsroep weerklinken, zij het wat zachter.

Reeds gevormde koppels vertoeven tijdens de winterperiode vaak op de nestplaats, om de paarband te blijven onderhouden. Vaak gebeurt dit door elkaars veren te poetsen. Andere koppels verkiezen een lossere relatie buiten het broedseizoen maar ontmoeten elkaar toch geregeld bij het jagen. Het is vooral het vrouwtje dat in het winter aan het territorium en de nestplaats houdt, het mannetje durft zelfs te zwerven in de omgeving, zeker bij mindere voedselsituaties. Bij het wegvallen van een kerkuil, man of vrouw, wordt er niet lang gerouwd, al vlug wordt uitgekeken naar een vervanger. En bij de kerkuilen zijn ze er vroeg bij : op het einde van hun eerste levensjaar zijn ze reeds geslachtsrijp, dus de vervanger kan zelfs nog een jong baasje zijn met nog weinig ervaring. De overgebleven partner behoudt wel het oude territorium waardoor de kennis van het gebied niet verloren gaat.

Het moment van de eerste baltsroep is ook het moment waarbij de paarband tussen oude koppels terug sterker wordt. Bovendien wordt door die roep de ontwikkeling van de eicellen gestimuleerd bij het vrouwtje zodat 'alles' op gang begint te komen. Het vrouwtje gaat met haar snorrend geluid haar partner aanzetten om haar prooien te brengen. In deze periode zien we het koppel vaak samen op jacht. Vaak zijn ze verwickeld in 'sexuele achtervolgingen', waarbij het mannetje voordurend het vrouwtje achterna zit en ze met hun vleugels 'klappen' en vaak schreeuwen. Het mannetje moet evenwel nog op afstand blijven, riskeert hij zich, dan kan hij rekenen op wat snavelvechten. Dit is de agressieve fase van de balts waarin het vrouwtje duidelijk dominant is. Een ander spelletje is de motvlucht. Het mannetje vliegt klapwiekend voor het vrouwtje, dat op een tak zit, waardoor hij met z'n witte sluijer, ondervleugels en afhangende poten frontaal voor z'n wijfje kan pronken. Z'n laatste verleidingstechniek bestaat erin om door zeer vlug in en uit de nestplaats te vliegen het wijfje te lokken in de nestruimte, die hij voor haar heeft gekozen. Voordien heeft het mannetje reeds de geschiktheid van de nestplaats onderzocht door te knabbelen, graven en huppen met vleugelslagen. De ultieme aantrekking bestaat erin om z'n baltsroep vanuit de nestruimte te laten horen. Eens het vrouwtje de nestruimte heeft betreden, volgt de verzoening. Het vrouwtje is niet meer agressief. Bij het binnenkomen ligt een onthoofde muis klaar naast een aantal muizen om het huwelijk definitief te sluiten. Het snavelvechten gaat over in 'kopjes geven'.

Toch duurt het nog enige tijd vooraleer het eerste ei wordt gelegd, minimum zes weken, bij een slechte voedselsituatie zelfs tot drie maanden. Een viertal weken voor het eerste ei begint het paren. Het mannetje begint te kirren, het vrouwtje bukt zich en nodigt zo haar partner uit. Tegelijkertijd laat ze een zoemend geluid horen (paringsroep-vrouw). Het mannetje klimt op de rug van het vrouwtje en laat een stotterend staccato horen (paringsroep-man). Voor de paring duwt het mannetje zich van de grond met behulp van z'n vleugel, bijt zich vast in de kopveren van het vrouwtje en laat z'n paringroep horen. De copulatie duurt tussen de vijftien en zestig seconden. Na het paren krauwt het mannetje de veren van z'n vrouwtje. Om de paarband te versterken en natuurlijk om de eieren te bevruchten wordt er iedere nacht gepaard, de laatste tien dagen gemiddeld één keer per uur ! Wanneer het eerste ei in aantocht is, blijft het vrouwtje bijna continu op de nestplaats en laat ze zich voederen door het mannetje. Hierbij vertoont ze bedelgedrag. Het gewicht van het vrouwtje neemt toe tot meer dan 400 gr. en een broedvlek ontwikkelt zich. Alles is klaar voor het eerste ei.